

DOI: 10.38136/jgon.809783

X,Y,Z Kuşağı Lohusaların Ebeveynlik Davranışlarının Karşılaştırılması**Comparing the Parenting Behaviors of Postpartum Women from the X, Y, and Z Generations**Merve LAZOĞLU¹Mehtap GÜMÜŞDAŞ¹Serap Ejder APAY¹ Orcid ID:0000-0002-0376-532X Orcid ID:0000-0002-2905-1077 Orcid ID:0000-0003-0978-1993¹ Erzurum Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Anabilim Dalı**ABSTRACT**

Amaç: Bu çalışma X,Y ve Z kuşağında yer alan lohusaların ebeveynlik davranışını karşılaştırmak amacıyla yapılmıştır.

Gereçler ve Yöntem: Bu araştırma tanımlayıcı ve karşılaştırmalı nitelikte bir araştırmadır. Araştırma verileri, Türkiye'nin doğusundaki iki ilin kadın hastalıkları ve doğum hizmeti veren hastanelerinde Haziran 2019-Temmuz 2020 tarihleri arasında Kişisel Bilgi Formu ve Doğum Sonrası Ebeveynlik Davranışı Ölçeği (DSEDÖ) kullanılarak toplanmıştır. Lohusaların doğal davranışını gözleyebilmek için önce DSEDÖ, sonra anket formu araştırmacılar tarafından doldurulmuştur.

Bulgular: X kuşağı lohusaların DSEDÖ puan ortalamasının 3.95±1.58, Y kuşağı lohusaların DSEDÖ puan ortalamasının 3.95±1.58, Z kuşağı lohusaların DSEDÖ puan ortalamasının 3.84±1.82 olduğu saptanmıştır. Kuşaklara göre lohusaların DSEDÖ puan ortalaması değerlendirildiğinde grupların puan ortalaması arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur.(p=0.01) Yapılan ileri analizde (Bonferroni) farklılığın Y kuşağından kaynaklandığı belirlenmiştir.

Sonuç: Y kuşağındaki lohusaların doğum sonrası ebeveynlik davranışlarının daha iyi olduğu bulunmuştur.

Anahtar Sözcükler: Kuşak, ebeveynlik, lohusa, ebe

ÖZ

Aim: This study was conducted to compare the parenthood behaviors of postpartum women from the X, Y, and Z generations.

Metarials and Method: This study was conducted as a descriptive and comparative study. The data of the study were collected using the Personal Information Form and the Postpartum Parenting Behavior Scale (PPBS) in the hospitals providing gynecology and obstetrics service in the two provinces in eastern Turkey between June 2019 and July 2020. The PPBS and then a questionnaire were completed by the researchers in order to observe the natural behaviors of the postpartum women. In the advanced analysis (Bonferroni) difference was determined to be caused by the Y generation.

Results: The PPBS mean score was 3.95±1.58 for the postpartum women from the X generation, 3.95±1.58 for the postpartum women from the Y generation, and 3.84±1.82 for the postpartum women from the Z generation. When evaluating the PPBS mean score of the postpartum women according to generations, it was determined that there was a statistically significant difference between the mean score of the groups (p=0.01).

Conclusion: It was found that the postpartum parenting behaviors were better in the postpartum women from the Y generation.

Keywords: Generation, parenting, postpartum, midwife

GİRİŞ

Biyolojik açıdan kuşak kavramı her bir bin yıllık süreçte 20-25 sene aralıklarla yerleşmiş topluluklardır. Bu tanım günümüzde kullanılmamaktadır. Çünkü günümüzdeki kuşaklar çok daha hızlı ya da kısa dönemlerden oluşmaktadır. Kuşakların sosyolojik açıdan tanımlanması daha doğrudur. Yaklaşık olarak aynı zaman aralıklarında doğmuş, benzer değer yargılarını, davranış ve yaşam biçimlerini paylaşan, belli bir dönem olay ve eğilimleri ile şekillenmiş, aynı düşünce ve eylemlere sahip kişilerin topluluğu "kuşak" olarak tanımlanır (1-3). Buna göre kuşak denildiğinde belli yıl aralıklarında doğmuş kişiler topluluğundan çok ortak paylaşımları olan kişiler topluluğundan bahsedilmektedir. Türkiye'de yapılan kuşaklar arası ayırım 1925-1945 arası için Sessiz Kuşağı; 1946-1964 arası için Bebek Patlaması Kuşağını (Baby Boomers); 1965-1979 arası için X kuşağını; 1980-1999 arası için Y kuşağını ifade ederken, 2000 ve sonrasını da Z (ya da M) kuşağı olarak ayrılmaktadır (4).

X kuşağının temel karakteristik özellikleri gelecek korkusu ve kaygısı taşımalarıdır; bu nedenle çok çalışmaya, para kazanmaya ve kariyer yapmaya odaklanmalarına sebep olmuştur (1). İşlerini en iyi şekilde yaparak daha iyi yaşam koşulları elde

X kuşağının temel karakteristik özellikleri gelecek korkusu ve kaygısı taşımalarıdır; bu nedenle çok çalışmaya, para kazanmaya ve kariyer yapmaya odaklanmalarına sebep olmuştur (1). İşlerini en iyi şekilde yaparak daha iyi yaşam koşulları elde

Sorumlu Yazar/ Corresponding Author:

Merve Lazoğlu

Adres:**E-mail:** merve.aksakalli@hotmail.com

Başvuru tarihi : 12.11.2020

Kabul tarihi : 04.09.2021

edeceklerine inanmaktadırlar. Dolayısıyla daha az çocuk sahibi olup para kazanmaya daha fazla odaklanmışlardır(5). Y Kuşağının temel karakteristik özelliği ise teknoloji ve bilişimi iyi kullanması olup girişimci, sabırsız, bireyci, sonuca odaklanan, egosu ve özgüveni yüksek, her şeyi hemen isteyen, hemen tüketen ve bir bedel ödemek istemeyen, bürokrasiden ve ciddiyetten hiç hoşlanmayan, hız tutkunu bir kuşak olmasıdır (6). Gelecek vaad eden ve çok diplomalı olan Z kuşağı ise hayat boyu öğrenmenin devam ettiği bir nesil olup; çoklu karar verme becerisine sahip, teknoloji ile yatıp kalkan, istediklerini hemen elde etmeye çalışan, alternatifleri olan aynı zamanda tatminsiz bir kuşaktır (7,8).

Her kuşakta, gençliğin profili, ebeveynliğin doğası ve toplum katılımı da değişir. Her kuşak için kim olduklarını, çevrelerindeki dünyayı nasıl işlediklerini, otoriteyle nasıl ilişki kurduklarını, bunun ebeveynliği aileyi ve toplumu nasıl etkilediğini bilmek oldukça önemlidir (9).

Yetişkinlik sürecinde aile kurmak ve çocuk yetiştirmek bireyin yaşamında önemli dönüm noktalarındandır. Evlilik yeni bir yaşam tarzı ve sorumluluğu da beraberinde getirir ve bu durum hemen hemen her birey için bir stres kaynağı oluşturur. Evlilikle birlikte yaşanan değişikliklerin başında, çocuğun doğumu sayılabilir (10,11). Çocuğun doğumu ile birlikte anne ve/veya babanın ona karşı olan ilk davranışları ebeveynlik davranışı olarak kabul edilir (12). Bebeğin el ve ayaklarına dokunma, okşama, gülümseme, öpme, kucaklama, onunla konuşma ve göz teması kurmada ebeveynin gösterdiği davranışlardır ve bu davranışlar ebeveyn bebek bağlanma sürecini anlamada bize yardımcı olacaktır (13).

Ebeveynlik davranışının oluşmasında doğum sonrası ilk saat hatta dakikaların bile oldukça önemli olduğunu ifade eden Yıldırım ve Gökyıldız (14); anne- bebek uyumu ve ilişkisinin sağlıklı bağlanma şeklinde yürümesi için doğum sonrası ebeveynlik davranışın kritik öneme sahip olduğunu ifade etmişlerdir. Annelik rolü ve ebeveynlik davranışı arasındaki ilişkiyi araştıran Koç ve ark (15); doğum sonunda annelik rol kazanım davranışı arttıkça ebeveynlik davranışının da o kadar başarılı olduğunu ifade etmişlerdir. Çalışır ve ark. (13) ise; doğum sonu ebeveynlik davranışının doğumdan hemen sonraki ilk dönemde erken annelik davranışının, daha sonraki yıllarda oluşacak ebeveynlik davranışı hakkında fikir vereceğini rapor etmişlerdir.

Ebeveynlik davranışları birçok sosyal ve çevresel etkenden daha önemli olup çocuğun sosyal, duygusal ve bilişsel gelişimini etkiler (16). Ebeveynlik davranışları ailenin sosyoekonomik durumu, anne babanın eğitimi, yaşı, gebeliğin planlı olup

olmayışı, doğum şekli gibi faktörlerden etkilenmektedir (17-19). Çekirdek aile tipine sahip, ekonomik düzeyi yüksek annelerin; anne bebek ilişkisinin daha iyi geliştiği tespit edilmiştir (12). Eğitim düzeyi yüksek annelerin bebeğe olan davranışlarının ve bebeğe gerekli olan bakımı sağlamada eğitim düzeyi düşük olanlara göre daha iyi olduğu ayrıca eşin de eğitim seviyesinin yüksek olmasının da annenin bebeği ile ilişki kurmasında destek sağladığı birçok çalışmada ifade edilmiştir (12,20,21). Annenin gebelik yaşının ebeveynlik davranışına etkisi değerlendirildiğinde erken dönemde genç annelerin heyecanlı ve istekli olmalarından dolayı olumlu etki yaptığı düşünülse de, deneyim ve sosyal tecrübeler nedeniyle anne yaşının olumlu etki yarattığı değerlendirilmektedir (15,22,23). Gebeliğin planlı olma durumunun ebeveynlik davranışını olumlu etkilediği ifade eden Gager ve ark. (24), anne olmayı planlayan bireylerin kendilerini ebeveynlik sorumluluklarına hazırladıklarını ve çocuk bakımı için uygun kaynakları kullanarak başarıya ulaştıklarını belirtmiştir.

Yapılan literatür çalışmalarında kuşaklar arasında anne baba tutumları arasında önemli farklılıklar olduğu ifade edilmektedir (21,25). X kuşağı annelerinde aidiyet duygusu yüksek, kurallara bağımlı ve otoriteye (büyüklerine) saygı eğilimleri daha fazla iken (26); Y kuşağı annelerinin eğitime meraklı, okuyan ve sürekli araştıran anneler oldukları (27); Z kuşağı annelerinin ise tamamen teknolojiye bağımlı ve sosyal öğretileri teknoloji aracılığı ile öğrenen anneler oldukları ifade edilmiştir (28,29).

Doğumdan hemen sonraki süreçte kuşaklar arasında ebeveynlik tutumları arasında önemli farklar olması annenin doğum ile birlikte yanlarında olan ebeleri de yakından ilgilendirmektedir. Ebelere yeni doğum yapmış bir annenin kaygılarını gidererek bebekleri ile bağlarını kurmalarını sağlama, anneye ve bebeğe gerekli olan bakımı sağlama, annenin öz yeterliliğini yükselterek destek olma gibi konularda büyük roller düşmektedir (30).

Ebeveynlik davranışının oluşmasında birçok faktörün etkili olduğu göz önüne alındığında kuşaklar arasındaki farklılığın da ebeveynlik davranışını etkileyebileceği düşünülerek X,Y,Z kuşağı lohusalarının ebeveynlik davranışlarının karşılaştırılması planlanmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEMLER

Araştırmanın Şekli: Bu araştırma tanımlayıcı ve karşılaştırmalı nitelikte bir araştırmadır.

Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Süre: Araştırma verileri, Türkiye'nin doğusunda iki ilin kadın hastalıkları ve doğum hizmeti

veren hastanelerde Haziran 2019 -Temmuz 2020 tarihleri arasında yapılmıştır.

Araştırmamanın Evren ve Örneklemi: Araştırma evrenini ilgili hastanelerde bu tarihlerde doğum yapan lohusalar oluşturmuştur. Örneklemi ise; evrenden olasılıksız rastlantısal örnekleme yöntemi ile seçilen araştırmaya gönüllü katılmayı kabul eden, anne ve bebek sağlığı açısından herhangi bir risk taşımayan (X kuşağı 324, Y kuşağı 326, Z kuşağı 255) toplam 905 lohusa oluşturmuştur.

Araştırmamanın bağımsız değişkenleri; annelerin sosyo-demografik özellikleri ve obstetrik öyküleri, bağımlı değişkeni ise; Doğum Sonrası Ebeveynlik Davranışı Ölçeğinden alınan puan ortalamalarıdır.

Veri Toplama Araçları:Kişisel Bilgi Formu ve Doğum Sonrası Ebeveynlik Davranışı Ölçeği (DSEDÖ) kullanılarak toplanmıştır.

Anket Formu: Annelerin demografik özelliklerini ve obstetrik öykülerini belirlemek üzere araştırmacılar tarafından hazırlanmış 13 sorudan oluşmaktadır.

Doğum Sonrası Ebeveynlik Davranışı Ölçeği (DSEDÖ):Doğum sonrası erken dönemde ebeveynlik davranışını belirlemek üzere Britton ve ark. (31) tarafından 2001 yılında geliştirilen ölçeğin, Türkçe geçerlik ve güvenilirliği Çalışır ve ark. (22) tarafından 2009 yılında yapılmıştır. Ölçeğin uygulamasında, doğumdan sonra ebeveyn ve bebeğin karşılaştığı ilk 10 dakika süresince gözlemci, ebeveynin bebeğine karşı gösterdiği davranışları gözlemleyerek, var olan davranışa artı (+) ve olmayan davranışa eksi (-) işareti koyarak kaydeder. Her bir madde, davranış gözlenmişse bir (1) puan, gözlenmemişse sıfır (0) puan olarak değerlendirilir. Toplam ölçek puanı her maddeden elde edilen sayıların toplamından oluşur. Ölçeğin toplam puanı 0-6 puan arasındadır. Ölçekten alınan toplam puanın yüksek olması ebeveynin bebeğine karşı daha olumlu ebeveynlik davranışına sahip olduğunu göstermektedir. Orijinal ölçeğin iç tutarlılık güvenirliliğinin (Cronbach Alpha) 0.64 olduğu bildirilmiştir (31). Bu çalışmada cronbach alfa 0.71 olarak bulunmuştur.

Verilerin Toplanması: Postpartum odasına alınan(gündüz normal vajinal doğum ve sezaryen doğum yapan) lohusalar bebeklerini emzirmeleri sağlandıktan sonra veriler toplanmıştır. Gönüllük esasına göre annelere araştırmaya katılıp katılmayacakları sorulmuş ve araştırmaya katılmaya gönüllü olan anneler çalışmaya dahil edilmiştir. Araştırmacı annelerin davranışını gözlemek için 15 dakika her annenin yanında onları gözlemiştir ve 15 dakikadan sonra ölçeği uygulamıştır Annenin doğal dav-

ranışını gözleyebilmek için önce DSEDÖ, sonra anket formu gözlemci tarafından doldurulmuştur. DSEDÖ ile anket sorularının doldurulması her bir anne de 15 dak.'lık gözlem süresi hariç 10-15 dakika sürmüştür.

Verilerin Analizi: Veriler; SPSS 24.0 (Statistical Package for Social Science) programı ile analiz edilmiştir. Veriler, yüzdelik dağılım, ortalama, ki kare ve varyans analizi kullanılarak değerlendirilmiştir. İleri analiz için Bonferroni analizi yapılmıştır.

Araştırmamanın Sınırlılıkları ve Genellenebilirliği: Araştırma verileri toplanırken postpartum serviste odaların kalabalık olması (6-8 kişilik) sebebiyle bazı annelerden veri toplanamaması araştırma sırasında yaşanan güçlüklerdendir. Araştırmamanın çok merkezli olmaması nedeniyle sonuçlar sadece bu ebeveynlere genellenebilir.

Etik İlkeler: Araştırmaya başlamadan önce etik kurul(B.30.2.A-TA0.01.00/360) ve ilgili kurumlardan yazılı izin, araştırma verilerinin toplanması esnasında ise katılımcılara açıklama yapılarak sözlü izin alınmıştır. Araştırmaya katılmayı kabul eden katılımcıların sözlü onamları alınarak "Bilgilendirilmiş Onam İlkesi", çalışmaya katılıp katılmama ve istedikleri zaman çalışmadan çıkabilecekleri konusunda özgür oldukları belirtilerek "Özerkliğe Saygı İlkesi", elde edilen kişisel bilgilerin araştırmacı ile paylaşıldıktan sonra korunacağı söylenerek "Gizlilik ve Gizliliğin korunması İlkesi", elde edilen bilgilerin ve katılımcının kimliğinin gizli tutulacağı belirtilerek "Kimliksizlik ve Güvensizlik İlkesi" yerine getirilmiştir.

BULGULAR

X kuşağı lohusaların yaş ortalaması 41.21 ± 1.63 olduğu, %73.1'inin çekirdek aile, %47.8'inin ilkökul mezunu olduğu %84.6'sı çalışmayan %79.3'nün orta düzey gelirli %69.8'nin 4 ve üzeri çocuğa, %73.8'nin 4 ve üzeri yaşayan çocuğa, %72.5'nin istenen gebeliğe %80.9'nun 11 yıl ve üzerinde evliliğe, %63.3'nün erkek bebeğe sahip olduğu, eşlerinin %89.2'sinin 31 yaş ve üzeri %50.3'nün lise ve üzeri düzeyde eğitilmiş, %88.9'nun çalıştığı belirlenmiştir. Y kuşağı lohusaların yaş ortalaması 26.12 ± 5.54 , %75.5'nin çekirdek aile, %44,8'nin ilkökul mezunu olduğu %80.7'sinin çalışmayan %80,1'nin orta düzey gelirli %33,7'sinin 1 çocuğa, %48.5'nin 2 yaşayan çocuğa, %76.7'sinin istenen gebeliğe %73'ünün 1 ile 5 yıl arası evliliğe, %57.7'sinin erkek bebeğe sahip olduğu, eşlerinin %60.1'nin 21-30 yaş aralığında ve %49.4'nün lise ve üzeri düzeyde eğitilmiş, %91.1'nin çalıştığı saptanmıştır. Z kuşağı lohusaların yaş ortalaması 17.28 ± 0.89 olduğu, %69'unun çekirdek aile, %42.7'si-

nin ortaokul mezunu olduğu %80'nin çalışmayan %73.7'sinin orta düzey geliri, %87.5'nin 1 çocuğa, %94.2'sinin 1 yaşayan çocuğa, %79.6'sinin istenen gebeliğe %100'nün 1 ile 5 yıl arası evliliğe, %55.3'ünün erkek bebeğe sahip olduğu, eşlerinin %74.5'nin 21-30 yaş aralığında ve %43'nün lise ve üzeri düzeyde eğitilmiş, % 84.7'sinin çalıştığı bulunmuştur (Tablo 1).

Tablo 1. Lohusaların tanıtıcı özelliklerinin karşılaştırılması

Özellikler	X Kuşağı (n=324)		Y Kuşağı (n=326)		Z Kuşağı (n=255)		Test ve p değeri
	n	%	n	%	n	%	
Eğitim							
İlkokul	155	47.8	146	44.8	94	36.9	X ² =7.51
Ortaokul	117	36.1	120	36.8	109	42.7	p=0.11
Lise ve üstü	52	16.0	60	18.4	52	20.4	
Aile tipi							
Çekirdek	237	73.1	246	75.5	176	69.0	X ² =3.02
Geniş	87	26.9	80	24.5	79	31.0	p=0.22
Çalışma durumu							
Çalışan	50	15.4	63	19.3	51	20.0	X ² =2.50
Çalışmayan	274	84.6	263	80.7	204	80.0	p=0.28
Gelir durumu algısı							
Kötü	48	14.8	45	13.8	53	20.8	X ² =5.81
Orta	257	79.3	261	80.1	188	73.7	p=0.21
İyi	19	5.9	20	6.1	14	5.5	
Gebelik sayısı							
1	37	11.4	110	33.7	223	87.5	X ² =682.71
2	11	3.4	128	29.3	31	12.2	p=0.001
3	50	15.4	59	18.1	1	0.3	
4 ve üstü	226	69.8	29	8.9	-	-	
Yaşayan çocuk sayısı							
1	1	0.3	31	9.5	240	94.2	X ² =573.86
2	45	13.9	158	48.5	14	5.5	p=0.001
3	39	12.0	87	26.7	1	0.3	
4 ve üstü	239	73.8	50	15.3	-	-	
Gebeliğin istenme durumu							
İsteyen	235	72.5	250	76.7	203	79.6	X ² =4.04
İstemeyen	89	27.5	76	23.3	52	20.4	p=0.13
Evlilik yılı							
1-5 yıl	41	12.7	238	73.0	255	100.0	X ² =641.87
5-10 yıl	21	6.4	61	18.7	-	-	p=0.001
11 yıl ve üstü	262	80.9	27	8.3	-	-	
Bebek cinsiyeti							
Kız	119	36.7	138	42.3	114	44.7	X ² =4.13
Erkek	205	63.3	188	57.7	141	55.3	p=0.12

Eş yaşı							
≤20	3	0.9	9	2.8	63	24.7	X ² =519.55
21-30	32	9.9	196	60.1	190	74.5	p=0.001
31 ve üstü	289	89.2	121	37.1	2	0.8	
Eş eğitimi							
İlkokul	27	17.9	15	9.0	21	16.2	X ² =8.18
Ortaokul	48	31.8	69	41.6	53	40.8	p=0.08
Lise ve üstü	76	50.3	82	49.4	56	43.0	
Eş çalışma							
Çalışan	288	88.9	297	91.1	216	84.7	X ² =5.83
Çalışmayan	36	11.1	29	8.9	39	15.3	p=0.05
		$\bar{X} \pm SS$		$\bar{X} \pm SS$		$\bar{X} \pm SS$	
Yaş		41.21±1.63		26.12±5.54		17.28±0.89	F=1660.93
							P=0.0001

X kuşağı lohusaların DSEDÖ puan ortalamasının 3.95±1.58, Y kuşağı lohusaların DSEDÖ puan ortalamasının 3.95±1.58, Z kuşağı lohusaların DSEDÖ puan ortalamasının 3.84±1.82 olduğu saptanmıştır. Kuşaklara göre lohusaların DSEDÖ puan ortalaması değerlendirildiğinde grupların puan ortalaması arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur (p=0.01) (Tablo 2). Yapılan ileri analizde (Bonferroni) farklılığı Y kuşağından kaynaklandığı belirlenmiştir.

Tablo 2. Lohusaların DSEDÖ Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

Gruplar	DSEDÖ
	$\bar{X} \pm SS$
X Kuşağı	3.95±1.58
Y Kuşağı	4.22±1.57
Z Kuşağı	3.84±1.82
Test ve p değeri	F=4.18, p=0.01

TARTIŞMA

Kuşaklar arası ebeveyn tutumlarının farklı olması süreci, kişilerin kendi ebeveynleri tarafından ifade edilen tutumları içselleştirerek kendi değer sistemlerine dahil ettikleri bir süreçtir. Bu pasif ve tekdüze bir süreç değil, her kuşak ebeveynin kendi yapılarına ve yaşam deneyimlerine dayanan bir süreçtir (32). Dünya'nın son yüzyılda büyük bir değişime uğraması kuşaklar arasındaki farkın ortaya çıkmasına ve her ebeveynin kendi değer sistemi içinde çocuk yetiştirmeye dair farklı algılarının oluşmasına sebep olmuştur (33). X, Y ve Z kuşağının kendi

kültürleşme seviyelerinin ebeveyn etkisinin üstünde ve ötesinde dikkate alınması gerekir. Bebeklikten gelişmekte olan yetişkinliğe kadar çeşitli gelişim dönemlerinde bulunan çocukların ebeveynleri üzerinde yapılan çalışmalar, kuşaklar arasındaki ebeveyn tutumlarının çocukların psikolojik uyumu üzerinde sürekli olarak olumlu bir etkisi ortaya çıkarmıştır (34). Bu araştırmada, kuşaklar arası ebeveynlik davranışları arasındaki farklılık incelenmiştir. Anket temelinde yapılan geleneksel kesitsel bir araştırma olan bu araştırma ile kuşaklar arasında lohusa ebeveynlerin davranışları arasında istatistiksel farklılık olduğu gözlenmiştir.

Lohusalarımızın kuşaklara göre tanıtıcı özelliklerine baktığımızda kuşaklar arasında gebelik sayısı arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($p < 0.005$). Z kuşağının gebelik sayısı diğerlerine göre daha az olup bu durum Z kuşağı lohusaların yaş ortalamasının küçük olmasıyla ilişkilendirilebilir. Aynı şekilde lohusaların yaşayan çocuk sayısı arasındaki fark kuşaklara göre istatistiksel açıdan anlamlı olup bu durum Z kuşağının yaş ortalamasının küçük, gebelik sayısının daha az olmasıyla ilişkilendirilebilir. Yine kuşaklara göre lohusaların evlilik yılları arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı olup Z kuşağı lohusaların evlilik yılı 1-5 yıl aralığındadır bu durum Z kuşağı lohusaların yaş ortalamasının küçük olmasından kaynaklanabilir. Kuşaklara göre lohusaların aile tipi, gelir durum algısı, çalışma durumu, gebeliği isteme durumu, bebek cinsiyeti, eş eğitimi, eş çalışma durumu arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmamıştır. Bu durumda lohusaların benzer sosyoekonomik düzeyde ve aynı coğrafyada yaşıyor olmasıyla ilişkilendirilebilir.

DSEDÖ' den alınabilecek en yüksek puan 6'dır (13). Araştırmamızda; X, Y ve Z kuşağı annelerinin aile DSEDÖ toplam puanları 4.00 ± 1.65 olarak; ayrı ayrı X kuşağının DSEDÖ ortalaması 3.95 ± 1.58 , Y kuşağının 4.22 ± 1.57 , Z kuşağının ise 3.84 ± 1.82 olarak belirlenmiştir. Koç ve ark. (15); araştırmalarında annelerin DSEDÖ toplam puan ortalamasının 4.68 ± 1.34 olarak; Özkan ve ark. (12) ise 3.20 ± 1.95 olarak tespit etmişlerdir. Ölçekten alınan toplam puanın yüksek olması ebeveynin bebeğine karşı daha olumlu ebeveynlik davranışına sahip olduğunu göstermektedir (3). Literatür ile kıyaslandığında çalışmamızda hem annelerin toplam DSEDÖ puanları hem de ayrı ayrı kuşakların aldıkları puanların orta düzeyde oldukları söylenebilir.

Bebeklik döneminde annenin bebeğine olan tutumu bebeğin ileriki hayatında nasıl biri olacağına temellerini atmaktadır. Hayata bakışları birbirinden oldukça farklı olan X, Y ve Z kuşaklarının ebeveyn özelliklerine bakıldığında literatürde ifade edilen kişilik özelliklerini ebeveynlik tutumlarına doğrudan yansıtıkla-

rı gözlenmiştir (32,33). X kuşağı annelerinde aidiyet duygusu yüksek, kurallara bağımlı ve otoriteye (büyüklerine) saygı eğilimleri daha fazla iken (34); Y kuşağı annelerinin eğitime meraklı, okuyan ve sürekli araştıran anneler oldukları (35); Z kuşağı annelerinin ise tamamen teknolojiye bağımlı ve sosyal öğretileri teknoloji aracılığı ile öğrenen anneler oldukları ifade edilmiştir. Bu araştırmadan elde edilen sonuçlar ile ilgili literatür ile uyumluluk göstermektedir. Şöyle ki DSEDÖ puanının Y kuşağı lohusa ebeveynlerinde daha yüksek olması; bu ebeveynlerin okuma ve araştırmaya daha düşkün anneler olmalarından kaynaklı olabileceğini ortaya koymaktadır (36).

Z kuşağı ebeveyni olmak X ve Y kuşağı ebeveyni olmaktan daha farklıdır. Malone'nin (37) Z kuşağının çocukluğu hakkında yaptığı araştırmasında güvensiz ortamda büyüyen Z kuşağının bu özelliklerini çocuklarına da aktaracaklarını belirtmiştir. Yedi farklı ülkede Z kuşağı ile yapılan büyük bir çalışmada, ergenliğin gelişim yolunun yavaşladığı, Z kuşağında çocukluğun daha uzun sürdüğü ve gençlerin yaşamın ilerleyen dönemlerinde yetişkin sorumluluklarını daha geç aldıkları dolayısı ile Z kuşağında ebeveynlik algısının daha geç gelişebileceği bildirilmiştir (38). Z kuşağının bu yönünün aksine Y kuşağı ebeveynleri daha sağduyulu, açık görüşlü, çocuklarını kendi ayakları üzerinde duracak şekilde büyütme eğilimi göstermektedirler. Y kuşağının ebeveynleri çocuklarını en iyi okula göndermek, diğerlerinden daha çok yönlü büyütme, daha fazla sertifika edindirmek için ellerinden gelen her türlü fedakarlığı yapmayı istemektedirler (39). Bu durum Z kuşağının ebeveynlik konusunda X ve Y kuşağından kısmen eksik yönleri olduğunu göstermektedir. Bu araştırma sonucuna göre de Z kuşağı lohusaların DSEDÖ puanlarının X ve Y kuşağından daha düşük olduğu tespit edilmiştir.

Ebeveynlerinin tutumlarını model alan kişiler daha sonra kendileri ebeveyn oldukları zaman kendi ebeveynleri ile özdeşleşecek şekilde çocuk yetiştirmeye çalışmaktadırlar (40). X ve Y kuşağı annelerinin üst kuşak ebeveynlik tutumlarının kişilerin ebeveynlik tutumlarını yordayıcı etkisini araştıran Karaman (16); otoriter, demokratik ve koruyucu istekçi ebeveynlik tutumlarının üst kuşak anne tutumlarından etkilendiği ve özellikle X kuşağındaki annelerin kendi annelerini taklit ederek benzer ebeveyn tutumları kazandıklarını ifade etmektedir. Başka bir çalışmada ise X kuşağı ebeveynlerinin kendi annelerinden kazandıkları alışkanlıkları devam ettirici bir ebeveyn tutumu geliştirdikleri ve modern hayata uyum ve çocuklarının bakımı konusunda sıkıntı yaşadıkları bildirilmiştir (41). Bizim araştırmamızda da X kuşağının DSEDÖ alınan puanın istenilen dü-

zeyde olmaması literatürü destekler niteliktedir.

X ve Y kuşağındaki annelerin ebeveynlik tutumları üzerinde yapılan bir çalışmaya göre X kuşağı annelerinin ebeveynlik olguları "özdenetim/sorumluluk, yumuşak başlılık ve gelişime açıklık" üzerine kurulu iken; Y kuşağındaki annelerin "yeterlilik, rol doyumu dışı dönüklük kişilik özelliği" üzerine kurgulandığı ifade edilmiştir (42). Sonuç olarak ebeveyn tutumları değerlendirilirken her kuşağı içinde bulunduğu koşullar çerçevesinde ve kendi çocukluklarında yaşayarak edindikleri öğrenilmişliklere göre ebeveynlik davranışlarını da değerlendirmek gerekmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Kuşaklara göre lohusaların DSEDÖ puan ortalaması değerlendirildiğinde grupların puan ortalaması arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir ($p=0.01$). Ayrıca Y kuşağındaki lohusaların doğum sonrası ebeveynlik davranışlarının X ve Z kuşağına göre daha iyi olduğu bulunmuştur

Doğum sonu dönemde ebeler lohusaların yaşını (bulunduğu kuşağı) dikkate alarak doğum sonu bakım eğitim yöntemini belirlemelidir. X,Y ve Z kuşağı ebeveynlerinin doğum sonrası ebeveynlik davranışına ilişkin olarak her kuşağın eksik olduğu konuların belirlenmesine yönelik bilimsel araştırmalar yapılabilir, uygun yönlendirme ve bilgilendirmeler ile hem ebeveynlere hem de ebelere gerekli eğitimler verilebilir. Bu konuyla ilgili kitapçıklar broşürler hazırlanıp eğitimlerde rutin olarak kullanılabilir.

KAYNAKLAR

1. Altuntuğ N. "Kuşaktan Kuşağa Tüketim Olgusu ve Geleceğin Tüketici Profili", Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi 2012;1(4):203-212.
2. Delahoyde T. "Generational Differences in Baccalaureate Nursing", PhD. Dissertation, College of St. Mary. <http://www.csm.edu/wfdata/files/Academics/Library/InstitutionalRepository/3.pdf>, 2009 (accessed 26.05.2019).
3. Manion J. "Managing the Multi-Generational Workforce: Managerial and Policy Implications", International Centre for Human Resources in Nursing, 2009 (accessed 26.05.2019).
4. Latif H, Serbest S. Türkiye'de 2000 kuşağı ve 2000 kuşağının iş ve çalışma anlayışı. Gençlik araştırmaları dergisi 2014;2:2;4.
5. Şalap KO. Çalışma Yaşamında Kuşaklar: Kuşakların

İş ve Özel Yaşam Dengesine İlişkin Yaklaşımları. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2016.

6. Dong HB, Lohman LL, Mc Elroy E. Y or Z? What Marketers Need To Know About The Upcoming Work Force Generations. Marketing Management Association Fall 2018 Educators' Conference; Kansas city, United States of America, 2018. p.30-36.
7. Levickaitė R. Generations X, Y, Z: How social networks form the concept of the world without borders (The Case of Lithuania)", LIMES 2010;3, 2,170-183.
8. Taş HY, Demirdöğmez M, Küçükoğlu M. Geleceğimiz olan z kuşağının çalışma hayatına muhtemel etkileri. OPUS-Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi 2017;7(13),1031-1048.
9. Rika S. Facing The Generation Chasm: The Parenting and Teaching of Generations Y and Z. International Journal of Child Youth and Family Studies 2018;9(2):125.
10. Amato PR, Fowler F. Parenting Practices, Child Adjustment, and Family Diversity. Journal of Marriage and Family 2002;3:64.
11. Öngider N. Anne-baba ile okul öncesi çocuk arasındaki ilişki. Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar 2013;4:420-440.
12. Özkan H, Kanbur A, Apay S, Kılıç M, Ağapınar S, Özorhan EY. Annelerin Doğum Sonu Dönemde Ebeveynlik Davranışlarının Değerlendirilmesi, Şişli Etfal Hastanesi Tıp Bülteni 2013;3:64.
13. Çalışır H, Karacam Z, Akgül AF, Kurnaz DA. Doğum Sonrası Ebeveynlik Davranışı Ölçeği'nin Türkçe Formunun Geçerlik ve Güvenirliği. Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yükseköğretim Dergisi 2009;12(1):1-8.
14. Yıldırım G, Gökyıldız Ş. Sağlıklı bebeğe sahip olmayan ailelerin yaşadığı psikososyal sorunlar. Journal of Anatolia Nursing and Health Science; 2004;7:74-82.
15. Koç Ö, Özkan H, Bekmezci H. Annelik rolü ve ebeveynlik davranışı arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi. İzmir Dr. Behçet Uz Çocuk Hast. Dergisi 2016; 6(2):143-150.
16. Karaman S. Üst kuşak ebeveynlik tutumlarının kişilerin ebeveynlik tutumlarını yordayıcı etkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019.
17. Kolhatkar G, Berkowitz C. Cultural considerations and child maltreatment in search of universal principles. Pediatric Clinics of North America 2014; 61:1007-1022.

18. Tudge J, Hogan D, Snezhkova I, Kulakova N, Etz K. Parent's child-rearing values and beliefs in the United States and Russia: The impact of culture and social class. *Infant and Child Development* 2000;9:105-121.
19. Sayıl M, Yağmurlu B. (Ed.). *Ana Babalık: Kuram ve Araştırma*. (1.Baskı) İstanbul, Koç Üniversitesi Yayınları, 2012.
20. Grace JT. Mothers' self reports of parenthood across the first 6months postpartum. *Research in Nursing and Health* 1993;16(6):431-9.
21. Özkan H. Annelik kimlik gelişimi eğitiminin primiparaların annelik rolü kazanımına ve bebeğim algısına etkisi. Yayınlanmış Doktora Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği AD, 2010.
22. Çalışır H, Karaçam Z. Factors associated with parenting behavior of mothers in the early postpartum period in Turkey. *Nursing & Health Sciences* 2011;13:488-494.
23. Kaspar SI. Improving attitudes about parental roles in childhood education: An action research study. Unpublished doctoral dissertation, Capella University, 2016.
24. Gager CT, McLanahan SS, Gleib DA: Preparing for parenthood: Who's ready, who's not. In Halfon N, McLearn K, Schuster MA (eds). *Child Rearing In America: Challenges Facing Parents With Young Children*. United Kingdom, Cambridge University Press 2002;50-80. <http://dx.doi.org/10.1017/CBO9780511499753.003>
25. Akfırat ON. Improving Parental Attitudes of Turkish Immigrants Living in Germany: An Action Research. *Participatory Educational Research (PER)* December, 2019; 6(2);103-121.
26. Bradley-Geist JC, Olson-Buchanan JB. Helicopter Parents: An examination of the Correlates of Over-Parenting of College Students. *Education+ Training* 2014;56(4), 314-328.
27. Jonas-Dwyer D, Pospisil R. The Millennial effect: Implications for academic development. *Research and Development in Higher Education: Transforming Knowledge into Wisdom* 2004;27,194-206.
28. Duygulu S. Yeni Nesil Ebeveynlik ve Helikopter Aileler: K Kuşağı ve Tekno –Digital Kuşak İstanbul, Destek Yayınları, 2018.
29. Dönmez D. Yeni nesil ebeveynlik ve sosyal medya bağlamında blogger anneler. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019.
30. Beydağ KD. Doğum sonu dönemde anneliğe uyum ve hemşirenin rolü. *TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni* 2007;6(6):479-84.
31. Britton HL, Gronwaldt V, Britton JR. Maternal postpartum behavior and mother-infant relationship during the first of life. *The Journal of Pediatrics* 2001;138:905-9.
32. Zeeshan A, Iram A. "Generational Diversity: Strategiesto Bridge The Diversity Gap", *International Journal of Engineering and Management Science* 2012;3(3):315-318.
33. Twenge JM, Campbell SM, Hoffman BJ, Lance CE. "Generational Differences in Work Values: Leisure and Extrinsic Values Increasing, Socialand Intrinsic Values Decreasing", *Journal of Management* 2010;36 (5),1117-11.
34. Bradley-Geist JC, Olson-Buchanan JB. Helicopter Parents: An examination of the Correlates of Over-Parenting of College Students. *Education+ Training* 2014;56(4),314-328.
35. Jonas-Dwyer D, Pospisil R. The Millennial effect: Implications for academic development. *Research and Development in Higher Education: Transforming Knowledge into Wisdom* 2004;27,194-206.
36. Gürbüz S. Kuşak farklılıkları: Mit mi gerçek mi?. *İş ve İnsan Dergisi* 2015; 2(1),39-57.
37. Malone K. The bubblewrap generation: Children growing up in walled gardens. *Environmental Education Research* 2007;13(4),513-527.
38. Sulaiman SMA, Muscati SRA. Millennial Generations & Their Parents: Similarities and Differences. *International Journal of Psychological Studies* 2017;9:1.
39. Hershatter A, Epstein M. Millenials and the World of Work: An Organization and Management Perspective. *Journal of Business and Psychology* 2010;211-223.
40. Shebloski B, Conger KJ, Widaman KF. Reciprocal links among differential parenting, perceived partiality and self-worth: a three-wave longitudinal study. *Journal of Family Psychology* 2005;19:633-642.
41. Uğur SB. Büyük ebeveyn ve torun ilişkileri: çocuk bakım pratikleri üzerine bir araştırma. Doktora Tezi. Antalya: Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2018.
42. Güler M. Kuşaklararası annelik bilişleri, kişilik özelliği, yaşam doyumu ve çocuk yetiştirme hedefleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Mersin: Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2007.